

HEKLEV SEVENADUREL

	A-dreuz lenn	2
	Petra nevez ?	8
	Kelaouennoù	12
	Notennoù	21

Herve LATIMIER

**Le nom de Dieu
est Miséricorde,
Conversation avec
Andrea Tornielli,**
galleg gant Marguerite
Pozzoli,
Robert Laffond, 2016,
176 pajenn ; 15€

Divizet en doa ar Pab Frañsez gouestlañ ur bloavezh jubile d'an Drugarez. Digoret e voe ar bloavezh-se d'an 8 a viz Kerzu 2015 ha klozet d'an 20 a viz Du 2016. An div destenn a gaver el levr-mañ ha ger kinnig Andrea Tornielli o deus memes tem eta. Doare ar builh a zo disheñvel eus doare ar gaozeadenn hag a zo buhezekoc'h, met klokaat a ra

mat anezhi. Sklaer eo an titl ha mennozh diazez an daou skrid. Ul lodenn vras eus ar gaozeadenn a bled gant ar c'hofez ha sakramant ar pardon. Titloù un nebeud rannoù a c'hell reiñ un tañva eus sell Frañsez : *Chercher le moindre rai de lumière ; Pasteurs, non docteurs de la Loi ; Pécheurs, oui, corrompus non...* Evezhiadennoù ar Pab

war an diforc'h etre pec'hed ha breinadur a zo dedennus-tre (da skouer p.156 : « *La corruption est un acharnement dans le péché qui entend substituer à Dieu l'illusion de l'argent comme forme de pouvoir* ») evel mard eo e brederiadennoù war « *compassion et miséricorde* » pe « *justice et miséricorde* ». Talvoudus e vefe lenn e brezhoneg diwar-benn talvoudegezh gerioù evel trugarez, kenderuez, madelezh, karantez hag an holl arlivioù a c'heller reiñ dezho...

Kalz daveoù a gaver en oberenn, danvez lennadennoù marteze... Unan eus an traoù am eus kavet heverk eo ar plas roet da Vab-

den er builh. Eürusted Mab-den evel pal en un arroudenn eus prezegenn Paol VI evit klozañ Sened-meur Vatikan II « [...] toute cette richesse doctrinale ne vise qu'à une chose : servir l'homme. Il s'agit, bien entendu, de tout homme [...] ». Perzh Mab-den er silvidigezh (e meur a ster a gav din) : « *Que l'Esprit saint qui guide les pas des croyants pour coopérer à l'oeuvre du salut...* » (p.130) ha « [...] pour une histoire féconde à construire moyennant l'engagement de tous au service de notre proche avenir. » Spi eta met gant ma ne chomimp ket difiñv o sellout ouzh an oabl...

**Aux origines d'Israël,
Quand la Bible dit vrai,**
gant William G. Dever,
galleg gant Patrice Ghirardi,
Bayard, 2005,
288 pajenn, 24€

E niverenn 334 *Al Liamm* (Gwengolo-Here 2002) e voe meneget oberenn Israël Finkelstein ha Neil Asher, *The Bible Unearthed* war ar memes

danvez. Levr William G. Dever, kelenner hendraouriezh hag antropologiezh ar Reter Tostañ e Skol-veur Arizona, a zo dedennus-kenañ peogwir e

klask reiñ an daolenn resisañ eus disoc'hoù an enklaskoù hag eus an daloù (tabutoù zoken) war an danvez ha kinnig ar savboentoù disheñvel en un doare a seblant reizh. Reiñ a ra bep tro e ali.

Sur e c'heller bezañ eus un dra : n'eo ket bet krouet Hen-Israel gant tud deuet diavaez Kenaan. Anat eo koulskoude e kreskas spontus niver an dud e tosennoù kreiz Kenaan e penn kentañ Oadvezh an Houarn. Eus pelec'h e teuas an dud-se ? Eus Kenaan. Tud o kuitaat douaroù izel ar vro evit meur a abeg, re ideologel en o zouez. Labourerien-douar ha saverien chatal ampart e oant. O ziez 'oa tiez-feurm bras a-walc'h evit ouzhpenn ugent a dud. An tiegezh "ledan" a oa diazez ar gevredigezh. O doare bevañ 'oa simpl. Krouet o deus un etniezh nevez anavezet gant an diavaez (maen-sonn Menepta war-dro 1210 KJ-K). Displegañ a ra an aozer an traoù degemeret gant an holl pe dost met ivez an dielfennadurioù disheñvel. N'eus roud arkeologel ebet eus an Ermaeziadeg nag eus emgan-noù Yehoshoua pe ar Varnerien. Ar skridoù zo bet savet pell war-lerc'h an darvoudoù (?) a gontont.

Lavarout a ra William G.

Dever n'heller ket nac'hañ e c'hellje bezañ bet e-touez an drevadennerien ur strolladig tud a vije bet sklav en Egipt hag o dije levezonet ar re all. Gellout a raje bezañ bet eus un doare Moshe eta. Ne laka ket en arvar ar rouantelezh unvan (hini David ha Salaun) a-raok rouantelezhioù Israel ha Yehouda. Lavarout a ra dreist-holl ne zleer ket meskañ ar fedoù arkeologel hag ar preder teologel. Klask gwiriañ ar Bibl dre an hendraouriezh n'eus ster ebet evitañ. Implijout ar Bibl evel unan eus ar mammenoù evit studiañ istor Israel evel ma reer evit broioù all. Netra ouzhpenn. Ur "gwengel diazez" eo ar Bibl evel ma 'z eus kalz dre ar bed. Bepred ez eus enno roud fedoù istorel met n'eo ket o fal sevel levrioù istor met degas ur preder war ar bed ha Mab-den. Gwelout a ra ivez un dañjer bras er fed e klask kostezennoù disheñvel implijout disoc'hoù ar skiant evit magañ soñjoù politikel a-du pe enep Israel a-vremañ. Klask a ra mirout un hent etre ha chom neptu kement ha ma c'hell.

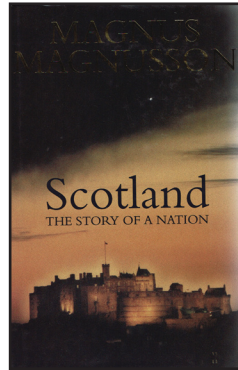
Danvez studi ha preder e-leizh a gaver en oberenn eta.

E-touez an danvez-se e kavan pouezus termenadur an etniezh a ro p.213 hervez an hini bet

roet gant Fredrik Barth e *Ethnic Groups and Boundaries : The Social Organisation of Culture Difference* (1966). Pa lenner pemp poent an termenadur-se e weler n'eus dave ebet d'ar

“ouenn” met d'ar sevenadur. Gellout a reer merzout emañ an nasionalisted c'hall a bep kostezenn o kaout ur sell etnek war ar pezh a glaskont ober eus Frañs daoust d'o c'homzoù...

**Scotland, The Story
of a Nation,**
gant Magnus Magnusson,
Harper Collins, 2000,
734 fajenn, £19,99

Ul levr tev met kinniget brav gant kalzik skeudennoù. Ul levr aes a-walc'h da lenn. Santet e vez en deus an aozer labouret e-pad un toullad bloavezhioù war ar chadenn *BBC2* o kinnig un abadenn istor hag hendraouriezh anvet *Chronicle* rak buhezek eo e stil ha pedagogel e zoare da zisplegañ. Bet eo bet Magnus Magusson, Islandad a orin, prezidant an *Ancient Monuments Board for Scotland* etre 1981 ha 1989 ha prezidant ar *Scottish National Heritage* etre 1992 ha 1999.

Kregiñ a ra al levr gant roudoù kentañ annezidi Skos

war-dro 7000 KJ-K war enez Rum hag echuiñ a ra gant staliadur Parlamant nevez Skos e 1999.

Dibabet en deus an aozer diazezañ e labour war oberenn Sir Walter Scott *Tales of a Grandfather* ma konte ar skri-vagner brudet istor Bro-Skos adalek amzer ar Romaned betek 1745 d'e vab-bihan. Dedennus eo rak gellout a reer keñveriañ ar selloù. Ur chabistr a zo gouestlet da Walter Scott : *Chapter 29, Sir Walter Scott : « The wizard of the North »*. Deskiñ a reer traoù diwar-benn ar romantour, e vuhez hag e

vennozhioù. Skosad oa ha graet en deus kalz evit reiñ brud d’e vro ha d’he sevenadur, evit unvaniezh Bro-Skos ha Bro-Saoz e oa koulskoude ha mirour spontus war an dachenn sokial.

Luziet-tre eo istor Bro-Skos ha gellout reer bezañ kollet ur wech an amzer. Feuls-kenañ eo ivez. Gwelloc’h chom hep kontañ an dud voureviet ha lazhet...

Kennerzhed eo bet ma soñj ez eus muioc’h a draoù heñvel etre Breizh ha Skos eget etre Breizh hag Iwerzhon : an darempredoù etre an div rouantelezh a c’heller keñveriañ gant ar re etre Breizh ha Frañs, emzalc’hioù amsteriek an noblañs ivez... Traoù heverk : an troc’h etre al Lowlands hag an Highlands ; an dispriz evit ar ouezelegerien miret ganto o doareoù “sovaj” (s.o. p.40-408, politikerezh kriz Jakez I en o enep - Chapter 21, rann « *The other Scotland* »)... Daou dra a zo disheñvel a-grenn diouzh Breizh : pouez ar brotestantiezh presbiterian en identelezh skosat adalek ren Mary Stewart. Spontet e c’heller bezañ gant fanatiked evel John Knox da skouer (s.o. Chabistr 19 - daoust d’un doare kazi republikan (teokratek evel-just) da welout an traoù ha da

vennozhioù “araokour” war dachenn ar skoliata pe ur stumm kevatalded)... Ha nerzh prantad ar Sklêrijenn e Skos (gant tud evel Henry Home, David Hume, James Hutton, Henry Raeburn, Allan Ramsay, William Robertson, John Sonclair, William Smellie hag Adam Smith...).

Ar re o deus kavet plijus sellout ouzh *Braveheart* pe *Outlander* ha gavo amañ an darvoudoù o deus awenet ar filmoù.

Ar re a glask abegoù – ma ’z eus ezhomm – da startaat an darempredoù etre hon div vro a vo laouen o welout displeget sklaer e oa ar Bikted predenegerien (p.38) hag o lenn e oa marteze William Wallace a orin breizhat evel ar re Stewart (p.162 : « *His family seems to have followed the Stewarts to Scotland from Shropshire an perhaps even from Brittany.* » Pezh a ra anezhañ en un doare souezhus « *of Anglo-Norman stock* »).

Al lodenn ziwezhañ (*Epilogue* : “*There shall be a Scottish Parliament*”) a zo dedennus-tre. Ne lenner ket alies un istor eus an emsav skosat en XIX^{vet} hag en XX^{vet} kantved, berr hep bezañ eeunik.

Luziet eo, gant prantadoù leun a startijenn ha re all ma seblant kazi trec'het da vat. Gwelout a reer sklaer e liammoù gant ar mennozhioù a-gleiz pe a-gleiz pellañ. Ma 'z eus ur gentel ez eo

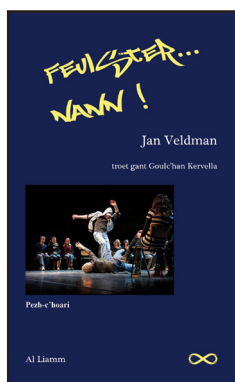
e tleer bepred kaout spi, rak disoc'hañ a ra stourmoù Skosiz gant adsavidigezh ur Parlamant skosat... hag ur bajenn nevez eus istor Skos da vezañ skrivet.

PETRA NEVEZ ?

**Herve LATIMIER &
Malo BOUESSEL du BOURG**

Feulster... Nann !,
gant Jan Veldman,
Brezhoneg gant
Goulc'han Kervella,
Al Liamm,
44 fajenn, 9€

An destenn verr-se a zo anezhi ur benveg pedagogel efedus. Sklaer, eeun ha fromus, hep trueziñ betek re, daoust ma 'z eus kont eus un drajienn griz. Salv ma vo displeget e brezhoneg ur peur bennak, e-giz ma het Goulc'han Kervella en e rakskrid, ha salv ma vo graet ganti da lakaat ar re yaouank da boellañ war ar feulster.

Savet ha c'hoariet e oa bet *Gewelt... Nee ! (Feulster... Nann !)* e liseoù Bro-Friz, goude ma oa bet drouklazhet ur c'hrennard gant ur strollad tud yaouank du-hont. Disheñvel eo itrik pezh-c'hoari Jan Veldman un tamm mat, met lakaat a ra splann hag anat doareoù ar feulster o pegin en ordinaloù memestra.

Diskouez a ra an heuliad degouezhioù ma vez kresket an dañjer ganto. Displegañ a ra penaos en deus nep barrad feulster un istor hag un orin. Reiñ a ra da santout e spluj ar feulster e wriziennoù e poanioù Mab-den. Sevel a ra goulennnoù diwar-benn ar c'hiriegezhioù. Kiriegezh an hini kablus koulz ha kiriegezh an dud nes. Afer an holl ac'hanomp ez eo, evit ur perzh. Lakaat a ra war-wel hon ersavioù hag hon emzalc'hioù

dirak ar feulster : spouron, sei zi, heug, laoskentez...

Tost e santer ar feulster o virviñ en-dro deomp hag ennomp o lenn pezh-c'hoari Jan Veldman. Ur gouel, tud yaouank difoutre, ur plac'h, daou baotr... ur fulennig... hag etre dent ar rodoù emamp. Re ziwezhat eo. Keuz a-raok n'eus ket, keuz war-lerc'h ne dalv' ket...

MBdB

Spered lemm,
gant Yulia Borisova,
livadurioù gant
Oksana Diachkova,
Al Lanv,
78 pajenn, 17€

Ne oar ket ar priñs yaouank derc'hel war e deod... E-kerzh ur banvez en deus kredet embann ez eo e bried ken fin ken e vefe gouest da douellañ forzh piv, betek an Dug e-unan, a ve gwell gantañ « diwall e skiant vat » neuze. Met ar c'homzoù diwezhañ-mañ n'eo ket bet plijet an Dug ganto. Ha kaset ar poufer d'an toull-bac'h ken na vo dieubet gant finesa e wreg, ma c'hello ! Penaos e tenno houmañ he spilhenn ? Se 'vo kontet

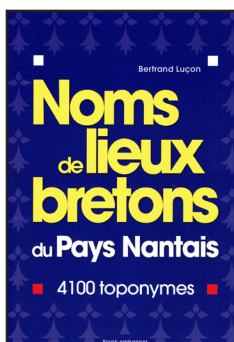
deoc'h gant Yulia Borisova en he romantig *Spered Lemm*, bet skeudennaouet gant he c'hen-vroadez Oksana Diachkova. Ur gontadenn hir eo, evit bugale dindan daouzek vloaz, ma vez dezrevellet enni taolioù-kaer ur plac'h fin ha kalonek a glask saveteiñ he friñs muiañ-karet. Skrivet eo hervez reolennoù klasel ar c'hontadennoù, gant amprovennoù liesseurt hag adlvaroù, en ur yezh heson ha barzhonius. Savet eo bet ar skrid

e brezhoneg end-eeun, gant ur
Rusianez he deus kroget da
zeskiñ brezhoneg c’hwec’h

vloaz zo. Un taol-kaer hag ur
skouer vat !

MBdB

**Noms de lieux bretons
du Pays Nantais, 4100
toponymes,**
gant Bertrand Luçon,
Yoran embanner,
512 pajenn, 25€

**Le breton parlé dans
le pays guérandais, Ar
gwenranneg, mémoire
d’une amnésie,**
gant Yves Mathelier,
Yoran embanner,
506 pajenn, 25€

Kavout a ran reizh kinnig er
memes pennad an daou pikol
levr-mañ bet kaset deomp gant
Yoran embanner. Daou levr a
studi. Daou levr o tegas, ma
vefe ezhomm, prouennoù eus
bezañs ar brezhoneg war an
dachenn a zeuio da vezañ hini
departamant al Liger Atlantel.

Daou sell disheñvel o klokaat
an eil egile.

An eil a zo ur geriadur heuliet
gant studiadennoù a-zivout an
distagadur hag un toullad krafoù
yezhadur. Diaes eo reiñ un ali pa
ne vezer ket yezhoniour met
bez’ ez eus amañ titouroù e-leizh
evit studiañ brezhoneg Bro-
Wenrann hep arvar.

Un doare geriadur eo al levr
kentañ ivez. Kavout a reer tri
fennad kinnig ha daou chabistr
(*A la recherche des toponymes* ;

Le contexte du Pays Nantais) a-raok kregiñ gant an anvioù-lec'h o-unan renket e meur a rann (p.p.69-370). Al lodenn ziwezhañ, *Analyse du corpus*, a zo heuliet gant ur c'hlozadur, ul levr-lennadur fonnus ha roll hir an anvioù meneget.

Danvez evit an arbennigourien evel-just. Ar re all, a re pres warno, a lenno gant plijadur ar pennad anvet *La langue bretonne au Pays nantais : résumé* (p.43), hag ar

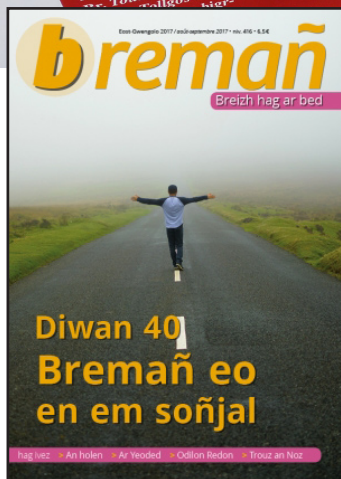
pennad *On n'a jamais parlé breton à Nantes* (p.57-59). Diaes eo chom hep menegiñ testeni ur marc'heg alaman, Arnold von Harff a zastumas un daou-ugent ger pe frazenn bennak e brezhoneg e Naoned e... 1499.

N'ouzon ket hag-eñ e vo kendrec'het ar re a lak an ideologiezh a-raok ar skiant gant an oberenn met reiñ a ra arguzennoù d'ar re all.

Daou levr a-bouez eta.

HL

KELAOUENNOÙ

**Jerom OLIVRY &
Tudual HUON**

seurt a zo gant Diwan, ha Fanny Chauffin he deus klasket en he zezenn (2015) lakaat anezhe war-wel. Ger ebet ne gaver en teuliad diwar-benn an diaesamantoù deuet war-wel evit distro-skol 2017-2018. Hetomp start ne vo ket daou-ugentvet bloavezh ar rouedad an hini diwezhañ !

Daoust hag ur fin a vo da gudennoù Diwan un deiz bennak ? Evel ma weler el lodenn *Soñj & disoñj*, e oa bet boulc'het tregontvet bloavezh Diwan gant kudennoù bras ivez, pa oa bet klasket echuiñ trumm (ivez !) gant 54 post-labour.

En e gronikenn *N'eus netra skianteloc'h* ! e tiviz Tangi Legavre diwar-benn labour Kupidon en deiz a hiziv... ha ne

> Bremañ (416)

Teuliad niverenn 416 **Bremañ** a zo gouestlet da 40 vloaz Diwan. Digeriñ a ra an teuliad gant sell ankeniet un ezel ha tad skolidi Diwan hag hini fiziozoc'h un tad all. Gante e tistroer war istor Diwan, ar prantadoù lañsus hag ar re ziaesoc'h bet bevet. Ret-mat eo stadañ koulskoude ez adkaver hiziv an deiz bugale skolidi gozh ar rouedad. Perzhioù a bep

ra foudre kaer eus ar gerioù arabek bet entoueziet e yezhoù Europa !

El lodenn *Bremañ er bed* e kaver pennadoù diwar-benn stourmoù evit ar yezhoù c'hoazh. Unan avat a zo gouestlet da Alamagn ; eno evel en Europa a-bezh, e tistro tasman an tu dehoù pellañ.

Anavezout ar bed evit chom hep barn anezhañ. Sed aze ma c'haller ar wech-mañ ober anaoudegezh gant ur vicher, marteze evit gwir an hini koshañ er bed : an holener.

Anavezout Broioù & pobloù a zo a-bouez bras. Ur pennad a zispleg petra eo ar *glagoliteg*, skritur kentañ ar Slaved hag a dalvez kement ha “lâret”. Lenn a reer ivez ur pennad diwar-benn *Ti ar Vretoned*, kevredigezh kentañ bet staliet pell zo e Pariz, bez' emañ e-kichen ti-gar Montparnasse... ti-gar ar Vretoned !

El lodenn *Bremañ e Breizh* ez eus kaoz eus daou intrudu e Breizh : *Olmix* ha *Solenn & Plop*. An eil a zo ur rummad tresadennoù-bev, savet gant ar *BCD*, evit displegañ sevenadur Breizh d'ar re vihanañ ; egile a zo un embregerezh, staliet e Kreiz-Breizh, a implij bezhin da vagañ loened.

Er pajennoù *Bevañ e Breizh* ez eer war roudoù Asteriks pa 'z eus kaoz eus Ar Yeoded, al lec'h ma soñjer e oa staliet ar gêriadenn zisuj. Abaoe an XIX^{vet} kantved e vez boulc'het furchadegoù du-se, ha kavet ul lec'h kreñvaet koshoc'h evit aloubadegoù Vikinged. Da heul ar pennad e reer anaoudegezh gant ar gevredigezh *Bugale ar Yeoded*, bet divizet ganto labourat evit mirout bev istor ha glad ar gêriadenn.

El lodenn *Levrioù, arzoù, embann* e tizoloer (evit an darn vrasañ ac'hanomp, moarvat) labour Odilon Redon, livour gall eus an XIX^{vet} kantved, a oa bet diskouezet e daolennoù e Mirdi Arzoù-kaer Kemper etre miz Mae ha miz Gwengolo 2017. Er memes lodenn e reomp anaoudegezh gant Gilles Turlan, rener al levr di mil anavezet *Lenn ha dilenn* e Gwened.

Goude al levrioù e lenner ur pennad diwar-benn ur bladenn : *Miz Du*, gant Trouz an Noz. Ur strollad etre punk ha metal, teiryezhek, pa vez kavet brezhoneg, galleg ha gallaoueg er c'hanaouennoù.

Evit echuiñ gant an niverenn e lenner da heul pennadoù sporterezh ha lipouzerzh. Mont

war hentoù Sant-Jakez a Gompostela a roio c’hoant, moarvat, da dañva ar rougailh

silzig, pe ar saladenn riz-pampel-chifretez-maiz !

JO

> Al lanv (141)

Ur studiadenenn hir a zo bet savet gant Joseph Martin diwar-benn Yann Mari Normand, un emsaver breizhat e-pad ar Brezel Bras. Lakaet en doa embann er gelaouenn *Kroaz ar Vretoned*, bet krouet gant Frañsez Vallée e 1898, un toullad barzhonegoù bet skrivet gantañ war an talbenn. Displegañ a ra J. Martin e peseurt stad e oa an Emsav breizhat a-raok ar Brezel Bras ha peseurt re a oa mennozhioù Y. M. Normand a-fet yezh hag identelezh vreizhat.

Meur a bennad en niverenn-mañ a zo diwar zorn Charlie Grall. Er pennad kentañ e kont gant fent kurioù Martial Ménard pa oant o-daou en *FLB*. Un testeni spis ha fromus eus an doare ma veze kaset en-dro an abadennoù “tan-strak-ha-kurun” ganto o-daou. Da heul ar pennad-mañ e vo un heuliad : E skolveur “manati an hir nozioù”.

Bet e oa Charlie Grall betek Ajaccio evit prientiñ Gouel al levrioù e Karaez ha kejañ gant embannerien Korsika ha gant Jean Guy Talamoni, prezidant a enor er bloaz-mañ.

En ur pennad all e tispleg penaos e oa bet krouet priz an danevelloù brezhonek gant ti-kêr Karaez e 2010. Ar pevare pennad skrivet gant Charlie Grall a zo diwar-benn Reun ar C’halan aet da Anaon e miz Mae 2017. Adkavet en deus un niverenn eus ar gelaouenn *Bro Nevez* (niv. 12, Eost 1984) ma kont R. ar C’halan penaos en doa dizoloet e skolveur Harvard dielloù Meven Mordiern.

Ronan Ménardeau en deus savet ur pennad hir diwar-benn

Calamity Jane : gwirvoud pe faltazi ?

Gireg Konan en deus troet ur pennad e brezhoneg bet skrivet gant an Dalai Lama : *Gwirvoudelezh ar brezel* ha da heul eus ez ur pennad all gantañ : *Kelera en ur zistreiñ d'ar gêr eus ar skol*. Ur blantenn vihan eo ar c'heler, heñvel ouzh ur batatezenn vihan a c'heller debriñ.

Ur pennad-kaoz a zo gant Nil Caouissin diwar-benn ar gensavenn nevez bet krouet gant *UDB* : *Breizh evel-just* !. Kement-se evit krouiñ un diazez dilennerien ledanoc'h evit an dilennadegoù da zont e 2021.

Dedennet e vo al lennerien ivez sur-mat, gant pennad Daniel Doujet e koun Armel Herrieu (1927-2017), unan eus mibien Loeiz Herrieu aet da Anaon nevez zo.

El lodenn lennegel ez eus ur skrid gant Graham Green : *The case of defence/ arguzhennerezh an Difenn*, bet lakaet e brezhoneg gant Yann Talbot. Barzhonegoù a zo ivez : *Piv on ?* gant Yulia Borisova, *Amenasant* gant Yannig an Aod, ur varzhoneg bet skrivet gant Reun ar C'halan e koun Yann-Kêl Kernalegenn aet da Anaon e 1976 hag a oa

bet embannet er gazetenn *Barr-Heol* (niv. 99).

Yannig Laporte en deus troet e brezhoneg div ganaouenn a Gorsika : *Merc'hig vihan a Roumania* ha *Petrosgiani*.

Daou levr a zo bet burutellet gant Alan Botrel el lodenn *Keleier an embann* : *Spered lemm* gant Yulia Borisova hag *Iru Gudari*, ha *Aotrou Maer Zalamea* (troet gant Youenn Drezen).

Evit kaout un tamm berramzer e kinnig *Al Lanv* un dudiamant ivez *A c'her da c'her* (sevel gerioù nevez o cheñch ul lizherenn da bep linenn hag o cheñch urzh al lizherennoù diouzh ret).

TH

> Musique bretonne (252)

Da geñver Kolier an Erminig ez eus bet roet ur vedalenn gant *Skol Uhel ar Vro* d'ar raktresoù nevez pe da gevredigezhioù o deus roet brud ha nerzh nevez d'ar sonerezh e Breizh : *Canal Breizh* (webradio), *Tamm-kreiz*, *Dastum*, *Noz Breiz*.

Meur a bajennad en niverenn-mañ a zo gouestlet da Jean-Louis Latour (1935-2017) aet da Anaon d'ar 6 a viz Gouere.

Pemp soner telenn a zo en em gavet asambles e-barzh *Collectif Arp* evit sevel un abadenn en eñvor Kristen Nogués gant skoazell Jacques Pellen.

135 bloaz goude ma oa bet Bourgault-Ducoudray o tastum kanaouennoù e Bro-Dreger ez eus bet dizoloet e levraoueg Abati Landevenneg ur c'haierad kanaouennoù treuzskrivet e brezhoneg gant Jean Mahé, mestr-skol e Pederneq. Hemañ en devoa skoazellet an daspugner kanaouennoù en hañvezh 1881.

Emañ Eva Guillorel ha Mary-Ann Constantine o paouez lakaat embann ul levr e saozneg : *Miracles and Murders : An Introductory Anthology of breton ballads* hag ur bladenn-arc'hant gant skoazell *Dastum* (*Oxford University press*).

Emañ *Dastum* o paouez embann un teskad kanaouennoù enrollet e Kastell-Briant ha tro-war-dro. An daspugnerien kentañ a oa kroget da labourat en XIX^{vet} kantved met al labour efedusañ a zo bet kaset da benn gant Jean Tricoire (1921-1994) ha Patrick Bardoul.

TH

> Le peuple breton (644 - 645)

Nevezenti a zo bet degaset er stumm da ginnig ar gelaouenn hag aesoc'h a se al lenn anezhi.

El lodenn vrezhonek e c'heller lenn ur pennad-kaoz gant Visant Roue, komzoù dastumet gant Maxime Touzé. Kinnig a ra Visant Roue kentelioù war istor Breizh e *KEAV* abaoe tri bloaz bremañ.

Un heuliad kentelioù istor en deus graet ivez e kreizenn *Yezhoù ha Sevenadur* e Sant-Ervlan. Gael Briand en deus skrivet daou bennad e brezhoneg diwar-benn chanter sevel bigi Sant-Nazer ha saviad ar Gurded strewet war beder bro :

Turkia, Siria, Irak hag Iran. Displegañ a ra Paol ar Meur peseurt reuz a zo savet etre India ha Pakistan a-dal ar mare ma oant deuet da vezañ riezoù dizalc'h e 1947.

El lodenn *Du ha Gwenn ha plas da lenn* gant Herve Lannuzel ez eus anv eus troidigezh ul levr gant Cyrano de Bergerac : *Istor fentus Stadoù hag Impalaeriezhioù al loar* bet troet gant Mich Beyer hag embannet gant *An Alarc'h*. Kaoz a zo ivez eus levr nevez Laurence Lavrand : *Pannelloù* embannet gant *Keit Vimp Bev* ha *Feulster...* *Nann !* gant Jan Vledman troet gant Goulc'han Kervella embannet gant *Al Liamm*.

El lodenn c'hallek ez eus ur pennad diwar-benn Ronan Leprohon aet da Anaon d'an 23 a viz Eost.

Ur pennad-kaoz kentelius a zo ivez gant Alex Salmond, bet kentañ ministr Bro-Skos.

En niverenn da heul, niv. 645, ez eus bet gouestlet peder fajenn da Statud Diwan en amzer da zont.

El lodenn vrezhonek e kinnig Paol ar Meur ober ur sell pizh war Brezel Aljeria. Ken abred a 1830 e oa deuet Aljeria da vezañ

un tiriad dindan beli Bro-Frañs. « Ur pal resis a oa gant ideologourien an FLN, eme P. Meur : ur vroad a oa Aljeria, an islam a oa he relijion hag an arabeg koranek a oa he yezh. »

Maxime Touzé a laka ar gaoz war C'hoarioù Olimpek e 2024 e Pariz hag ar *Brexit*. Dastumet en deus ivez komzoù Dewi Siberil, kenurzhier skipailh *Dre henchou treuz ar brezhoneg* : ur stummadur evit sikour an nevez-vrezhonegerien da vont war-zu ar brezhoneg komzet, ar brezhoneg yac'h ha bev. E Rostrenn hag e Bear e vo aozet an devezhioù-studi kentañ.

Du ha gwenn ha plas da lenn, war ar bajennad-se en deus burutellet Herve Lannuzel pevar levr nevez embannet : *Iru Gudari* gant Manuel de la Sota hag *Aotrou Maer Zalamea* gant Pedro Calderón de la Barca bet troet gant Youenn Drezen, *Mala Droed ar merc'hed da gaout deskadurezh*, ul levr embannet gant *TES* bet troet gant Jean-Do Robin, *Ar yod mat* gant Coline Promeyrat ha Martine Bourre bet lakaet e brezhoneg gan Mark Kerrain ha *Spered lemm*, skrivet gant Yulia Borisova, ur Rusianez yaouank bet desket brezhoneg

gant. Tresadennoù a zo ivez gant Oksana Diachkova.

Anv zo ivez en niverenn-mañ (pennad e galleg) eus ul levrig nevez embannet gant *Kevre Breizh* war an anvioù-lec'h e Breizh a c'heller pellgargañ war :

www.kevrebreizh.org

TH

> **Bro Nevez (413)**

En he fennad-stur e kemenn Lois Kuter d’he lennerien emañ-hi bremañ war he leve ha gant-se e c’hello gouestlañ un tamm muioç’h a amzer da gannadig an *ICDLB*, d’an dudiamant ha surmat e teuio da Vreizh evit un hir a veaj.

Savet he deus L. Kuter ur pennad diwar-benn Reun ar C’halan, aet da Anaon er bloaz-mañ. Reun a oa bet e-touez ar re gentañ o reiñ lañs d’an *ICDLB* ha meur a bennad en doa skrivet er c’hannadig ken abred hag ar bloavezh 1980.

Pennadoù diwezhañ Reun er c’hannadig a oa *The Poetry of Anjela Duval* ; ur rentañ-kont eus levr Lenora Timm *A Modern*

Breton Political Poet : Anjela Duval. A Biography and an Anthology (1990) (Bro Nevez 43, miz Eost 1992).

Lenn a c’heller en niverenn-mañ roll an dud bet erminiget er bloaz-mañ, roll an oberennoù, an dud hag ar c’hevredigezhioù bet priziet e-doug abadenn *Ar Prizioù* ha kement-se e saozneg evel-just.

Lakaet he deus Lois Kuter e saozneg ul lodenn eus levr Jean-Loup Avril, *Mille Bretons – Dictionnaire Biographique* (2nd édition, *Portes du Large*, 2013). En-dro-mañ ez eus kaoz eus Roperzh ar Masson, Jakez Riou, Youenn Drezen, Tanguy Malmanche.

Ur pennad a zo ivez diwar-benn *Kendalc’h* krouet e 1950.

An diell dibabet ganti en niverenn-mañ a zo tennet eus al levr : *A Travel Account from Brittany from 1910* skrivet gant George Wharton Edwards, *Brittany and the Bretons*, New York, *Moffet Yard & Co.*, 1910.

TH

[illegible]

Jord Havelka en deus skrivet
ul lizher a oa ur respont da
bennad D. Gwenvenez diwar-
benn efedoù ar bedeladur hag ur
respont a zo da heul.

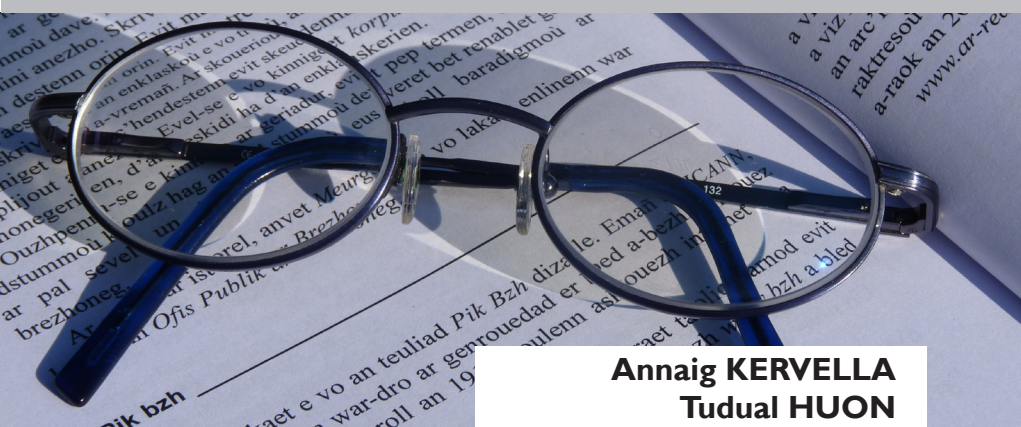
Levenez ar silvidigezh a zo ur pennad a oa bet skrivet gant Youenn Trolal.

Evit echuiñ emañ notennoù
Yann Maneguen diwar-benn a
bep seurt darvoudoù a c'hoarvez
e Breizh hag e Bro-C'hall.

TH

20

NOTENNOÙ

Annaig KERVELLA
Tudual HUON

AL LIAMM

Dilojet eo bet burevioù *Kuzul ar Brezhoneg* hag *Al Liamm* war un dro. Notennit mar plij ar chomlec'h nevez evit mont e darempred ganeomp. N'eo ket bet cheñchet an niverenn bellgomz.

Al Liamm

Kuzul ar Brezhoneg

Tachenn Volta 2

1 straed Ampère

22300 LANNUON

02-96-48-03-00

sekretoirva@alliamm.bzh

www.alliamm.bzh

Kuzul ar Brezhoneg :

kab@brezhoneg.org

www.brezhoneg.org

Ganedigezh :

Laouen bras eo Milio Latimier-Kervella ha Cécile Morvan o reiñ deoc'h da c'houzout eo bet ganet o merc'h Lupita d'an 23 a viz Gouere e Sant-Brieg.

Goude bezañ hir gortozet, Erna ha Divi Carpentier a zo laouen o kemenn deoc'h ganedigezh o c'hoar vihan Aziliz d'an 28 a viz Gouere.

Hor gwellañ gourc'hemennoù d'an tiegezhioù.

Kañv :

Aet eo hor mignon Christian Fagon da Anaon d'an oad a 65 bloaz. Tapet gant ur c'hrign-bev na oa ket a drec'h warnañ eo aet d'ar bed all en ur ober eizh miz. War e leve e oa abaoe un nebeud bloavezhioù hag ingal e labourer war yezh ar Folgoad. Kelenner e oa bet war ar brezhoneg e Brest. Dedennet-bras e oa gant ar yezhoù ha meur a yezh a ouie evel ar yezhoù thai ha lao da skouer hag o teskiñ Birman e oa. Beajour bras e oa ivez ha gweladennet en doa meur a vro en Azia hag e lec'h all. Lakaet en doa embann gant e geneil Yann Riou e 2015 : *Trésor du breton de l'île de Sein*, ur studiadenn bizh war brezhoneg Enez-Sun (*An Alarc'h Embannadurioù*).

Ra vo gwenn e ved.

Koun :

Ho pet soñj eus Martial Ménard aet da Anaon d'an 8 a viz Gwengolo, warlene. Hag ivez eus Yann-Kêl Kernalegenn, bet falc'het didruez d'an 29 a viz Gwengolo 1976. Pennadoù diwar o fenn a c'heller lenn e niverenn 141 *Al Lanv*.

PROFOÙ

Miz Even : Gireg & Marivon KONAN ; Anton AR BARZH
— War un dro : 10€

Miz Gouere : Dr Yves GOURVES ; Mikael ROUBY ; Marie-Rose PIPET ; Sylvie AR MOAL ; Yann-Varc'h COCHET
— War un dro : 150€

Miz Gouere : Jean-Yves LE GOFF ; Claude LANCHEC ; Jean-Claude LE THOMAS ; Patrice DREANO ; Jean BOULBRIA ; Glaodig LIABEUF-LE MAGUER ; Paul AUFFRET ; Pol Yvon VIROT ; Jean LE CLERC DE LA HERVERIE ; Goulven DONVAL ; R.F. CARRE ; Loik CHAPEL ; Drian BERNIER ; Gweltaz ADEUX ; Daniel DOLLE ; Jean-Michel MAHE ; Yves MERVIN ; Lanwenn LE CORRE
— War un dro : 431€

*Mil drugarez a lavaromp ur wech ouzhpenn
d'hor skoazellerien.*

STIRAD NEVEZ FIN AR BED

Kaoz a oa eus an istor-se abaoe ur pennadig. Prest eo ! E Douarnenez 'oa bet skignet an teir rann gentañ da vare festival ar Filmoù e dibenn miz Eost. Ha berzh o deus graet. Petra eo ? Un heuliad a 7 film faltazi 10 munut pep hini. Ton ar *road-movie* a zo gant an istor, ur *thriller* eo. Lusket mat. An istor ? Tri den, pep hini o klask e hent, breset ha strafuilhet gant darvoudoù dic'hortoz ar vuhez. En em gavout a reont war hentoù ar vro. Fañch, an den kozh, a zo c'hoariet gant Roger Stephan eus Kemperle, Marie, ar vaouez oad etre gant Nolwenn Korbell eus Douarnenez ha Klet, ar paotr yaouank o tec'hout, a zo chouket gant Kaou Langoed eus Bro-Leon.

Ar rann gentañ a zo bet skignet goude *Bali Breizh* war *France3 Breizh* d'an 30 a viz Gwengolo, adal ar 6 a viz Here war *Tébéo-Tébésud* ha *TVR* hag adalek an 18 a viz Du war *Brezhoweb.com*.

WEB-STIRAD : EVEL KI HA KAZH _____

Anavezet e oa *Barzhanoff* evel strollad c'hoariva. Ur pennad zo o deus izili ar strollad dibabet mont war-zu ar c'hleweled. Gant sikour *Ar Redadeg* o deus kaset da benn ur rummad sketchoù berr ha farsus anvet *Evel ki ha kazh*. War ar rouedad e c'heller mont digoust da welet o farsadennoù ha se abaoe an deiz kentañ a viz Gwengolo.

Chadenn YouTube : <https://www.youtube.com/channel/UC0-BkH3ymf86AKThD8kIzmQ>

MAGOURIOÙ NEVEZ _____

Youn ha Solena – ar brezhoneg er vagouri. E Sant-Ervlan e c'hell ar vagouri vihan-mañ degemer betek 10 bugel oadet etre 2 viz hanter ha 4 bloaz.

Ur raktres a zo ivez e Roazhon e-lec'h ma vo degemeret 16 bugelig adalek penn kentañ 2018. Neizhig eo anv ar vagouri.

Darempred : 02 28 27 70 73

LID AN ERMING _____

D'ar 16 a viz Gwengolo oa bet enoret pevar Breizhad e Sant-Ke-Porzh-Olued :

- Loeiz Elegoed, eus Sant-Neve, Lesneven, 1942. Kelenner war an istor eus e vicher. Savet en doa diwar c'houlenn rektorelezh Roazhon ul levr istor a oa bet dasparzhet er skolaжоù (e galleg e

1998, e brezhoneg e 1999). Kenlabourat a ra bepred gant *Skol Uhel ar Vro* ha gant *TES*, ti-embann ar skolioù.

- Alan Noac'h, eus Plogoneg, 1932. Dastumet en doa bet pinvidigezh an hengoun dre gomz er Porzhe. E Loudieg emañ o chom pell zo ha dizehan e studi hengounioù ha boazioù tud ar vro eno.

- Mari Riwal, eus Kemper, 1955. Kelenner e eo bet. Hec'h amzer vak a zo bet gouestlet d'ar c'helc'hioù keltiek (Pont-Aven, Kemper, Pont-'n-Abad). Kaset he deus ul labour padus a youl vat. Ezel eo eus bodadoù barn e kenstrivadegoù.

- Joël Auvin, gwelloc'h anavezet gant e anv treser Nono, eus Inzizag-Lokrist, 1949. Kelenner war ar brederouriezh eo bet. War don ar fent hag ar flemm e tres abaoe pell-pell. E sell lemm a gont istor hor c'hevredigezh hiziv an deiz, istor ar Vretoned. Ur gwir deñzor eo e dresadennoù.

Medalenn *Skol Uhel ar Vro* a zo bet roet da :

- Levraoueg niverel *ETBE*, ensavadur teuliaouiñ breizhek hag europat.

- Ker, park tematek war istor Breizh, staliet e Gwened.

- *CanalBreizh*, kentañ skingomz-web o skignañ sonerezh Breizh.

REOLENNOÙ KENSTRIVADEG DANEVELLOÙ EVIT KRENNARDED 11-15 VLOAZ

Aozet eo ar genstrivadeg-mañ gant ar gevredigezh *La Baie des Livres* (www.labaiedeslivres.com) hag ar c'hevread *KLT* (www.klt.bzh) hag e gevredigezhioù ezel.

Digor eo ar genstrivadeg d'an holl dud.

Danvez an danevelloù a rank bezañ da gentañ penn evit lennerien / krennarded etre **11-15** vloaz.

Ar skridoù a vo savet e brezhoneg peurunvan.

Ar skridoù a rank bezañ krouidigezhioù gwirion ha bet diembann betek-henn.

Ne vo kaset nemet un danevell dre genstriver.

Skriverezet e vo ar skrid.

Niver a arouezennoù en destenn : etre 15 000 ha 20 000 arouezenn d'ar muiañ hep kontañ an esaouennoù.

Dodenn : « **Sot-rik !** »

N'hell ket izili ar juri kemer perzh er genstrivadeg.

500 euro a vo roet d'an hini a yelo ar maout gantañ, 300 euro d'an eilvet ha 200 euro d'an trivet. Bez' e c'hell ar juri chom hep reiñ ar prizioù ha/pe reiñ prizioù kalonekaat.

Roet e vo ar prizioù da-geñver *Foar levrioù ar re yaouank Bro Montroulez* e Sant- Martin-war-ar-Maez d'ar Sadorn 25 a viz Du 2017. Bez' e ranko al loreidi bezañ e Sant- Martin-war-ar-Maez da resev ar prizioù.

Ar gwirioù war ar skrid a chom gant aozerien ar genstrivadeg. Embannet e vo an teir danevell loreet e-barzh ar gelaouenn *Al Liamm*.

Ar skridoù a rank bezañ kaset da g/KLT **a-benn ar Merc'her 08 a viz Du 2017** : KLT 41 Kae Bro Leon 29600 Montroulez pe klt@wanadoo.fr. Titouroù ouzhpenn : 02 98 63 98 79 – 06 82 77 10 10.

Dre gemer perzh er genstrivadeg-mañ e tisklêr ar perzhiad asantiñ d'ar reolennoù ha da zivizoù ar juri.

IK HEB GEEN ANDER LAND GANT JEAN DELOOF _____

Titl an dastumad a zo troidigezh ur werzenn savet gant Per-Jakez Helias : *N'em eus lec'h all ebet*.

Un adembannadur eo e gwirionez, met brasaet e-keñver hini 1998 : 495 pajenn ennañ (118 pajenn ouzhpenn en taol-mañ), 37 barzh (5 nevez), 150 barzhoneg en holl (18 nevez). Dav eo lavarout ivez ez eus 5 barzhez – ha n'eo ket unan hepken evel ma oa skrivet diwar fazi war niverenn 422 ar gelaouenn – en dastumadenn, da

lâret eo 16% eus ar barzhonegoù memestra. N'eus dastumad barzhonegoù all ebet ken pinvidik hag hemañ.

35,99€ e kousto deoc'h.

Chomlec'h Jan Deloof : Lindelaand 25, B-8550 Zwevegem - België. Plg. : 00.32.56.75.60.03

OALÉD LANDELO_____

Aozet e vo kentelioù-noz evit an dud deuet goude an distro-skol. Digoret e vo al liveoù hervez ar goulennoù. Ur stal komz a vo kinniget ivez. Adalek 115€ evit ar bloavezh.

Kinniget 'vo ur stal kan e brezhoneg div wech ar miz adalek penn kentañ miz Here. Kaset 'vo ar c'hentelioù en-dro gant Jean-Claude Talec. Kinnig a raio deoc'h kanaouennoù a bep seurt : kan-ha-diskan, gwerzioù ha sonioù. Digor d'an holl. 90€ evit ar bloavezh.

Staj brezhoneg war ur sizhunvezh e-pad vakansoù gouel an Hollsent etre al Lun 23 betek ar Gwener 27 a viz Here.

Staj digor d'an holl, deraouidi pe tud deuet. Digoret e vo al liveoù hervez ar goulennoù. Bod ha boued war al lec'h er Presbital Kozh.

Titouroù

Thomas Postic / Kenurzhier

oaled-landelo@orange.fr

Presbital Kozh, 3, straed ar Stêr-Aon - 29530 Landelo

02 98 93 93 08

STAJOÙ BREZHONEK GANT STUDI HA DUDI_____

Studi ha Dudi Plijidi a kinnig deoc'h studiañ brezhoneg.

Ur Sadorn bep miz (9 eur hanter / 5 eur hanter)

- d'ar Sadorn 14 a viz Here 2017

- d'ar Sadorn 11 a viz Du
- d'ar Sadorn 9 a viz Kerzu
- d'ar Sadorn 13 a viz Genver 2018
- d'ar Sadorn 14 a viz C'hwevrer
- d'ar Sadorn 17 a viz Meurzh
- d'ar Sadorn 14 a viz Ebrel
- d'ar Sadorn 12 a viz Mae

Daou staj war ar sizhun :

Eus al Lun 5 betek ar Gwener 9 a viz Meurzh

Eus al Lun 16 betek an 20 a viz Gouere

Prizioù :

- 7€ skodenn *Studi ha Dudi*

- 38€ an devezh staj

(Distaolioù posupl : pellgomzit deomp evit goût hiroc'h)

12€ pred kreisteiz

6 straed Sant Pêr

22 720 PLIJIDI

02 96 13 10 69

studi-ha-dudi@wanadoo.fr

GERIADUR AL LIAMM

Kroget eo skipailh *Al Liamm* d'ober un adsell d'ar geriadur bet embannet e 2014. Ur skoazell a-zoare e vije evidomp ma c'hellfemp kaout ali hon koumananterien a implij en un doare stank a-walc'h ar geriadur. Chomet zo fazioù a ranker reizhañ, mankoù zo ivez, gerioù nevez a ranker ouzhpennañ ha lod all a zo da skarzhañ kuit moarvat.

Kasit deomp hoc'h evezhiadennoù, ar fazioù bet notennet ganeoc'h ma c'hellimp gwellaat hor geriadur a-gevret.

Kasit hoc'h evezhiadennoù da : sekretourva@alliamm.bzh

NAONED E BREIZH

N'eus ket bet eus ar vanifestadeg d'an 30 a viz Gwengolo a-benn ar fin. Skourroù disheñvel a glask kas war-raok ar stourm evit Naoned e Breizh. Siwazh dizemglev ha digompren a zo savet. Daoust ha prientet mat e oa bet ar surentez evit gelllet dibunañ dibistik dre straedoù An Naoned ? *Kendalc'h* en doa raktreset ur gaozeadenn a c'hellfe bezañ bet dedennus gant perzh Jean Ollivro, Rozenn Vilin, Jean-Michel Le Boulanger, Paul Molac ha Michel Guillaume. Un toullad tud a zo 'n em adkavet en Naoned memestra, an deiz-se, goude merenn.

KATALUNIA

Ur skouer all, saviad all, doareoù all. Unvanet mat e seblant pobl Katalunia bezañ. Padal he deus an demokratelezh kalz a vec'h o vont war-raok. Ne vez ket lakaet e pleustr gant Stadoù zo, Spagn en o zouez.

Peadra zo da vezañ gwall nec'het gant an doare eo bet berzet ouzh Katalaniz mont da vouezhiañ. Taer-kenañ ha kalet eo bet ar Stad Spagnol. Tud c'hloazet, tud disprizet. Feulster. Ket en abeg d'ar voterien avat. Ne glever ket pennoù bras ar Stadoù european o tifenn gwirioù ar pobloù. Reoù ar Stadoù kreizenner kentoc'h.

FAÑCH

Gant an trubuilh o deus tud Fañch vihan evit skrivañ an anv o deus dibabet evit o mab eo sotoni ha strizhded ar Stad C'hall a zo lakaet war-wel. Ti-kêr Kemper en doa asantet degemer an anv-bihan Fañch gant an Ñ, ar pezh 'oa reizh, hervezomp atav ! Met se

'oa lakaat unaniezh Frañs hag ar galleg en arvar... nebeut a dra a c'hell digempouezañ bro gwirioù Mab-den war ar seblant !

Divizet o deus kerent ar paotrig kenderc'hel gant ar stourm. Skoazellet int gant kalz eus ensavadurioù ha kevredigezhioù breizhek. Tu zo d'o sikour en ur gas ur skodenn bennak (Skoazell Vreizh a ra war-dro). Gourc'hemenoù d'ar familh evit bezañ pennek. Ur gwir diazez eo evit ar paotrig dougen an anv bet dibabet gant e dud ha skrivet, reizh ha mat, e brezhoneg.

Bernezh Rouz, prezidant Kuzul Sevenadurel Breizh en doa savet ur studiadenñ a-feson war istor an Ñ (hag el lizherenneg c'hall eo bet en implij ivez !). Pennadoù a bep seurt hon eus bet tro da lenn er c'helaouennoù, an darn vrasañ anezho o sevel a-du gant Fañch gant an dildenn. Un ober da vezañ heuliet a-dost eo bremañ.